

A bronze statue of a person in a hooded cloak, holding a lantern, set against a background of a cemetery with trees and pink blossoms. The statue is the central focus, positioned in the lower half of the frame. It depicts a figure in a dark, textured hooded garment, leaning forward with their right hand resting on a stone ledge and their left hand holding a lantern. The background shows a cemetery with various tombstones and trees, some with pink blossoms in the foreground. The overall scene is captured in a soft, slightly desaturated light, creating a contemplative and historical atmosphere.

*Dla dobra wspólnego
– społecznicy i filantropi*

Dla dobra wspólnego – społecznicy i filantropi

Trasa pod patronatem Fundacji Wiewiórki Julii

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

1.2. Słowo wstępu

1.3. Załącznik

*Biogramy, postaci
omawianych w trakcie lekcji*

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

ADRESAT ZAJĘĆ:

uczniowie i uczennice szkoły podstawowej,
oraz uczniowie i uczennice liceum.

CEL OGÓLNY:

przybliżenie (utrwalenie) wiadomości o ludziach
pochowanych na Cmentarzu Stare Powązki
i działających bezinteresownie dla dobra
społecznego.

METODY I FORMY PRACY:

wykład informacyjny, pogadanka z uczennicami
i uczniami, spacer po cmentarzu Stare Powązki.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

podręcznik, ilustracje przedstawiające omawiane
postaci

1.2. Słowo wstępu

Umiejętność bezinteresownego wsparcia innych, jest jedną z największych cnót człowieka.

W społeczeństwie zawsze byli ludzie, którzy poświęcali swój czas, pieniądze i pracę dla dobra innych.

Działali na wielu polach: medycyny, edukacji, gospodarki i innych. W przypadku Polski ich działalność była szczególnie ważna, ponieważ często swoim zaangażowaniem zastępowali oni państwo, którego Polacy nie mieli. To dzięki takim ludziom udawało się łagodzić skutki skrajnej biedy, czy podnosić poziom edukacji społeczeństwa, które nie mogło liczyć na wsparcie swojego państwa.

Często byli pionierami działań w niektórych obszarach, jak na przykład Stanisław Jachowicz, który był pionierem nowoczesnej pedagogiki.

Wielu z filantropów było ludźmi sukcesu w swoich dziedzinach, potrafili dzielić się swoim sukcesem z innymi. Dziś niestety wielu z nich jest zapomnianych i nie znanych szerszej publiczności. Tymczasem ich sylwetki powinny być dziś przykładem, jak warto działać dla dobra wspólnego i jak ważna i cenna jest umiejętność niesienia pomocy innym ludziom. Niektórzy z tych szlachetnych ludzi spoczęli na Starych Powązkach.

1.3. Załącznik

Biogramy, postaci omawianych w trakcie lekcji

STANISŁAW JACHOWICZ (1796 – 1853)

Pod katakumbami, rząd 1 miejsca 27, 28
Poeta, pedagog, filantrop.

W 1824 wydał w Płocku swoją pierwszą książkę, dedykowaną pamięci matki zbiór 58 wierszowanych bajek i umoralniających opowiadań dla dzieci pod tytułem Bajki i powieści. Jeden z najbardziej znanych polskich bajkopisarzy. Potrafił zrozumieć dzieci i ich sposób widzenia świata. Używał konkretnych przykładów, przekazywał je naturalnym, codziennym językiem.

Jachowicz jest powszechnie uważany za najlepszego bajkopisarza dla dzieci swojej epoki i faktycznego twórcę polskiej literatury dla dzieci. Jego gazety i książki dla dzieci miały nie tylko wychowywać, ale i uczyć: czytania, liczenia, historii tak jak „Nauka w zabawie, dziełko dla dzieci” (1829), Był kierownikiem Instytutu Moralnie Zaniedbanych Dzieci oraz organizatorem pierwszej wzorcowej ochronki dla dzieci w Warszawie. Budynek Instytutu został zniszczony w Powstaniu Listopadowym. Poeta zaś działał w Warszawskim Towarzystwie Dobroczynności. Był współtwórcą ochronek, pierwowzorów dzisiejszych przedszkoli, w których dzieci otrzymywały posiłki, bawiły się, były wychowywane i nauczane. Z jego inicjatywy rozpoczęto w ochronkach naukę rzemiosł. Miało to pomóc wychowankom w dorosłym życiu.

„Bije zegar godziny, my wtedy mawiamy: 'Jak ten czas szybko mija!' – a to my mijamy.”
(Stanisław Jachowicz).

JAN KIEPURA (1902–1966)

Aleja Zasłużonych, miejsca 80,81
Śpiewak, tenor światowej sławy.

Z woli rodziców studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Uczył się też prywatnie śpiewu u Wacława Brzezińskiego, pedagoga i solisty Opery Warszawskiej, który w 1924 r. zarekomendował go do chóru Opery Warszawskiej, skąd bardzo szybko został zwolniony za nadmierny popis w ramach krótkiej solowej partii Górala w Halce Moniuszki.

Właściwy debiut operowy Kiepurę odbył się w 1925 r. w operze we Lwowie w roli tytułowej w Fauście Charlesa Gounoda. Kiepura w okresie międzywojennym przez wiele lat (1926–1938) występował w Operze Wiedeńskiej (Wiener Staatsoper) – w szeregu operach Giacomina Pucciniego: jako Cavaradossi w Tosce, jako Rodolfo w Cyganerii oraz jako Kalaf w Turandot (pierwsze wystawienie tej opery w Austrii), a ponadto w Das Wunder der Heliane Ericha Wolfganga Korngolda, w Rigoletcie oraz Trubadurze Giuseppe Verdiego, Carmen Georgesa Bizeta.

Kiepura śpiewał też w wielu innych prestiżowych teatrach jak mediolańska La Scala (od 1928 r.), londyńska Covent Garden, Opera Paryska, berlińska Staatsoper. W 1938 r. zadebiutował w Metropolitan Opera w Nowym Jorku w Cyganerii Pucciniego, gdzie śpiewał również m.in. w roli Księcia w Rigoletcie Verdiego (jedna z jego ról popisowych). Był znany z żywiołowego temperamentu, który objawiał się podczas spektakli i koncertów, które dawał również w Polsce do 1939 r.

Angażował się w sprawy społeczne i brał też udział w koncertach przeznaczonych na te cele. W 1930 r. rozpoczął jednocześnie współpracę z zagranicznymi wytwórniami filmowymi, występując z powodzeniem w 12 filmach. W dwóch z nich (m.in. Czar cyganerii 1937 r.) zagrał ze swoją małżonką Márthą Eggerth – węgierską śpiewaczką i aktorką (poślubioną w 1937 r.). Filmy te wyświetlane też były w Polsce, przyczyniając się do ogromnej popularności artysty. W 1933 r. Kiepusza wybudował w Krynicy luksusowy pensjonat „Patria” (proj. Bogdan Pniewski), w którym pojawiał się z małżonką do 1939 r., który był scenografią kilku filmów realizowanych pod koniec lat 30. Od 1967 corocznie odbywa się w Krynicy-Zdroju Festiwal im. Jana Kiepury.

W 1944 r. rozpoczął wieloletnią współpracę z jednym z teatrów na Broadwayu, gdzie śpiewał z małżonką. W Wesolej wdówce Franza Lehára występowali oboje w USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoszech i Niemczech. W latach 1958–1959 Kiepusza odwiedził dwukrotnie Polskę, gdzie wystąpił w Warszawie (gdzie śpiewał m.in. z balkonu hotelu Bristol) i Krakowie. Po raz ostatni śpiewał publicznie w 1966 r. w USA, wkrótce zmarł na atak serca. Zgodnie z jego wolą został pochowany w Polsce.

JAN ROLIŃSKI (1776 – 1839)

kwatery 13 rzęd 6 miejsce 2

Lekarz, społecznik

Lekarz oraz dziekan wydziału lekarskiego Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Urodził się we Lwowie, gdzie spędził całe swoje dzieciństwo i uczył się od najmłodszych lat. Studia rozpoczął właśnie tam, a w 1800 roku otrzymał tytuł doktora z uczelni wiedeńskiej.

Swoją lekarską praktykę rozpoczął w Galicji. W 1813 roku zorganizował w Siedlcach szpital i przez następny rok go prowadził. Od 1817 roku został fizykiem województwa podlaskiego. W 1820 została powierzona mu katedra anatomii ludzkiej i porównawczej w Królewskim Uniwersytecie Warszawskim. Trzy lata później została powierzona mu katedra anatomii ludzkiej i porównawczej w Królewskim Uniwersytecie Warszawskim, a 4 lata później objął stanowisko dziekana wydziału lekarskiego.

Po upadku powstania, w latach 1832–33 objął stanowisko przewodniczącego komisji egzaminacyjnej do oceny kwalifikacji lekarzy i aptekarzy. Dodatkowo, od 1835 roku był członkiem Rady Głównej Opiekuńczej Zakładów Dobroczyńnych.

LEOPOLD JULIAN KRONENBERG (1849–1937)

kwatery 19, rząd 1,2 miejsca 28–31
Finansista, działacz społeczny i gospodarczy

Pochodził z zasłużonej rodziny zasymilowanych Żydów. Jego ojciec, Leopold Stanisław, w swej gazecie zatrudnił Józefa Ignacego Kraszewskiego i Bolesława Prusa. Leopold Julian był prezesem Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Zarządzał należącymi do rodziny przedsiębiorstwami, w tym Bankiem Handlowym w Warszawie i Koleją Warszawsko-Terespolską oraz Nadwiślańską.

Był jednym z fundatorów, a następnie prezesem zarządu Filharmonii Warszawskiej. Wspierał także utworzenie Instytutu Politechnicznego oraz budowę pomnika Adama Mickiewicza. Przyjął katolicyzm by móc spocząć u boku umiłowanej żony, śpiewaczki Józefiny Reszke-Kronenbergowej.

ROMUALDA BAUDOUIN DE COURTENAY (1857–1935)

kwatery 21, rząd 4 miejsca 4,5
Historyczka, działaczka społeczna, działaczka na rzecz praw kobiet

W dość młodym wieku przeprowadziła się z rodziną do Petersburga, gdzie od 1870 roku uczęszczała do gimnazjum. Tam też rozpoczęła studia. Zajmowała się dziennikarstwem, pisała dla gazet w całej Europie wschodniej różnego rodzaju artykuły, recenzje, opowiadania. Z czasem rozpoczęła publikować artykuły dotyczące problematyki kobiet w organach szczególnie chroniących interesy równości kobiet w różnego rodzaju czasopismach dla kobiet. Była bardzo aktywną działaczką społeczną. Walczyła między innymi z problemem alkoholizmu. Była członkiem takich organizacji jak Stowarzyszenie Pomocy Naukowej dla Polek, Polskie Towarzystwo Pomocy Ofiarom Wojny i Kole Pomocy Jeńcom. Była także autorką kilku prac historycznych.

TEODOR DUNIN (1854 – 1909)

kwatery 36, rząd 3 miejsce 30
Lekarz, doktor medycyny, działacz społeczny.

Jeden z najwybitniejszych lekarzy przełomu XIX i XX wieku

Studiował na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego, w 1876 r. ukończył studia i rozpoczął pracę początkowo w klinice Jana Lewińskiego. Od 1880 r. pracował jako lekarz a następnie ordynator oddziału wewnętrznego Szpitala Dzieciątka Jezus. W 1884 r. na skutek zatargu z prawosławnym duchownym przerwał pracę w szpitalu, wyjechał do Paryża i tam pracował jako lekarz.

Po powrocie nadal pełnił funkcję ordynatora, stworzył pracownię naukową, której wyposażenie zakupił w części z własnych funduszy. W latach 90-tych XIX w. odbywał podróże do ośrodków leczenia gruźlicy w Europie. Dążył do powstania prywatnych ośrodków sanatoryjnych, finansowanych ze składek społecznych.

Pierwszy zakład leczniczy dla chorych na gruźlicę powstał w 1908 r. w Rudce pod Warszawą na ziemi подарowanej przez hrabiego S.S. Lubomirskiego.

KAZIMIERZ JEŻEWSKI (1877-1948)

kwatery J rzqd 6 miejsce 1
Pedagog, działacz oświatowy.

Mając 16 lat wstąpił on do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, jednakże go nie ukończył. Następnie wyjechał do Warszawy, gdzie ukończył gimnazjum. Tam też rozpoczął studia ekonomiczne. W 1900 roku ożenił się, a następnie urodził mu się syn. Jego żona zmarła 3 lata później. Miało to ogromny wpływ na jego życie. Pozostawił swojego syna pod opieką siostry i wyjechał studiować do Danii i Szwajcarii. Do kraju wrócił po wybuch rewolucji 1905 roku, gdzie włączył się w prace Komitetu Sienkiewiczowskiego, którego celem było pomaganie dzieciom „robotniczej Warszawy”.

Komitet został później przekształcony w Towarzystwo Opieki nad Dziećmi, w którym najpierw pełnił funkcję sekretarza, a następnie stanowisko wiceprezesa. W tym okresie za jego staraniami powstał prototyp Rodzinnego Domu Dziecka. Był także pomysłodawcą powołania Krajowego Biura Opieki nad Dziećmi, jednakże spotkało się to z niezadowolaniem elit, tak więc na własną rękę w 1908 roku powołał on Towarzystwo Gniazd Sierocych. Z czasem za sprawą tej organizacji w całym kraju zaczęło powstawać środowisko zastępczo-rodzinne.

Po I wojnie światowej grupa sierot znacznie się powiększyła, a Jeżewski opracował koncepcję Wioski Sieroczej jako zgrupowania kilku Gniazd. Pierwsza z takich wiosek powstała w 1929 roku. W tym samym roku założone Towarzystwo Wiosek Kościuszkowskich, który miał poparcie ówczesnych władz. Ludzie opuszczający domy zastępcze otrzymywali wykształcenie, zawód i drobne oszczędności z Funduszu Kształcenia Zawodowego lub Funduszu Posagowego, które tam funkcjonowały.

Po zakończeniu II wojny światowej znów sierot wojennych było coraz więcej. Organizacja działała cały czas, nadal z poparciem władz. W 1947 roku nazwa organizacji została zmieniona na Towarzystwo Gniazd Sierocych i Wiosek Kościuszkowskich. Niestety Jeżewski zmarł w 1948 roku, a Towarzystwo przestało działać w 1949 roku. Jednakże na jego podstawie w 1957 roku utworzono Koło Towarzystwa Przyjaciół Dzieci - Przyjaciół Dzieci im. K. Jeżewskiego, działające w ramach struktur Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Koncept Kazimierza Jeżewskiego jest kontynuowany poprzez rodzinne domy dziecka.

KAROL BENNI (1843–1916)

kwatery M rząd 5 miejsce 15

Lekarz, działacz społeczny i kulturalny.

Swoją edukację rozpoczął od nauki w domu przez rodziców, a później ukończył gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim. W 1860 wyjechał na studia do Paryża, gdzie uzyskał dyplom w wieku 22 lat. Uczestniczył w powstaniu styczniowym, po zakończeniu którego uniknął aresztowania i powrócił do Paryża. Tam też odbywał przez dwa lata praktyki w szpitalu, po czym uzyskał tytuł doktora medycyny i chirurgii na podstawie swojej rozprawy naukowej. Później powrócił do kraju i pracował w wielu szpitalach oraz dołączył do Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego.

W okresie od 1871 do 1880 roku pełnił funkcję ordynatora oddziału chirurgicznego w Szpitalu Dzieciątka Jezus, początkowo zastępując Korzeniowskiego, a później (od 1876 roku) kierując oddziałem kobiecym. Bardzo dużo podróżował, głównie do Francji. Z czasem otworzył również swoją przychodnię. Był bardzo ceniony zarówno przez swoich pacjentów, jak i przez świat lekarski. Przez swoją biegłą znajomość aż pięciu języków brał czynny udział w licznych międzynarodowych zjazdach laryngologów. Pomimo swojej sławy i renomy bardzo angażował się w pomoc innym. Organizował samopomoc dla rodzin powstańców styczniowych, a potem dla samych zesańców powracających z Rosji do kraju, którzy otrzymywali od niego bezpłatną opiekę lekarską, wsparcie finansowe, a także pomoc przy znalezieniu stałej pracy.

Bardzo angażował się także w życie kulturalne. Przez wiele lat organizował spotkania dla elity intelektualnej Warszawy, dyskutowano tam o wielu aspektach życia gospodarczego, kulturalnego czy naukowego. Spotkania te przyciągały ważne osobistości z całego kraju, stałymi gośćmi bywali tam między innymi Henryk Sienkiewicz, Władysław Bogusławski, czy Zygmunt Głogier. Ludzie mówili o nim jako osobie czynu, który nigdy nie potrzebował rozgłosu, a kierował się dobrą wolą i miłością zarówno do kraju, jak i do bliźniego.

